

UOT:37.

AZƏRBAYCANIN POTENSIALININ GÜCLƏNMƏSİ ƏHALİNİN RİFAHININ YÜKSƏLMƏSİNİN ƏSAS ŞƏRTLƏRİNDƏN BİRİDİR

*Dosent Babayeva Nübubət İsax qızı, Əliyeva Afaq İsgəndər
Gəncə Dövlət Universiteti*

Xülasə: Azərbaycan potensialının güclənməsi əhalinin rifahının yüksəlməsinin əsas şərtlərindən biri oldu. Qloballaşmaya istiqamət götürən müasir dövlətlər qarşısında duran vəzifə beynəlxalq rəqabətə uyğunlaşmaq bacarığı, ölkənin uğurlu və davamlı inkişafı mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Prezident İlham Əliyev bununla bağlı deyir: “Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik.”

Açar sözlər: əhalinin rifahı, insane kapitalı, müzəffər, qloballaşma, beynəlxalq rəqabət.

Ключевые слова: благоприятная жизнь народа, человеческий капитал, победоносный, глобализация, международная конкуренция.

Key words: standart of living, globalation, human living, Victorian, international concuration

Azərbaycanın potensialının güclənməsi əhalinin rifahının yüksəlməsinin əsas şərtlərindən biri oldu. Qloballaşmaya istiqamət götürən müasir dövlətlər qarşısında duran vəzifə beynəlxalq rəqabətə uyğunlaşmaq bacarığı, ölkənin uğurlu və davamlı inkişafı mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Yüksək səviyyədə inkişaf etmiş ölkələrin rəqabət üstünlüyü başlıca olaraq yüksək təhsil amili ilə müəyyənləşən insan potensialının inkişafı ilə bağlıdır. İndiki zamanda ölkəmizin iqtisadi inkişafının təminatı məhz bu sahə ilə əlaqədardır.

Hazırda ölkəmizdə bütün sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də sürətli dəyişikliklər baş verir. Lakin hələ həll olunmalı bir sıra problemlər qalmaqdadır. Onların aradan qaldırılması yollarını əvvəlcədən müəyyənləşdirmək çətindir. Çünki əldə olunan yeni biliklər sürətli dəyişikliklər baxımından tez bir zamanda əhəmiyyətini itirir və təhsilin paradiqması ona uyğun olaraq dəyişilir. Məhz bu amilə əsasən insanların əldə etdiyi ali təhsil bilikləri də yeniləşir. Aktual məsələlərdən biri də indiki dövrdə universitetlərdə innovativ ideyaların tətbiqi və beynəlxalq rəqabətə davamlılıq yaratmaqdır. Bunu nəzərə alan dövlətimiz dünyanın bir çox nüfuzlu ölkələrində olduğu kimi, ali təhsil sahəsinə də diqqəti daim artırır.

Müasir mərhələdə ölkəmizin iqtisadi qüdrəti gənclərimizin yeni bilik, bacarıq, informasiya və texnologiyaları qavraması qabiliyyəti ilə bilavasitə bağlıdır. Ona görə də Prezident cənab İlham Əliyev mövcud intellektual potensialın zənginləşdirilməsini, elm və təhsil ocaqlarımızın iqtisadi islahatlarla həmahəng inkişaf etdirilməsi məsələsini öz çıxışlarında döənə-döənə aktuallaşdırır.

Əksər ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da elm və təhsilin maddi-texniki bazası, eləcə də kadr potensialı əsasən XX əsrdə formalaşmışdı. Son illərdə isə iqtisadiyyatımız, elmimiz, təhsilimiz, mədəniyyətimiz daha geniş inteqrasiya proseslərinə cəlb olunub. Həyata keçirilən tədbirlər sayəsində həm infrastruktur yenilənir, həm də kadr potensialı müasir dünyanın çağırışlarına uyğun tərzdə formalaşdırılır.

Bəşəriyyət dəyişən iqtisadi, sosial-mədəni və siyasi dəyişikliklərin əhatəsindədir. Nəticədə Yer kürəsində yaşayan bütün xalqların, millətlərin və ölkələrin inteqrasiyası qloballaşmanı zəruri amillərdən birinə çevirmişdir.

1999-cu ildə Heydər Əliyev tərəfindən təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı”, Azərbaycanın vahid Avropa təhsil məkanına daxil olması bir tərəfdən tədris-təhsil modellərinin müasir tələblərə uyğunlaşdırılması, digər tərəfdən isə formalaşmış təhsil sisteminin etik-mədəni özünəməxsusluğunun qorunması kimi zərurəti irəli sürdü (9, 385).

III minilliyin əvvəllərində planetin ictimai-siyasi, iqtisadi, elmi və mədəni həyatının müxtəlif sahələrində yaranmış situasiyanın ciddi təhlili, dövrün əsas məzmununu təşkil edən qloballaşma kontekstində aparılır. Söhbət artıq sosial mövcudluğun ənənəvi milli dövlət qurumları çərçivələrinə sığmayan yeni keyfiyyətindən gedir.

Təhsilə yönəldilən dövlət vəsaitinin ilbəil artması Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təhsil dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biri hesab etməsi ilə birbaşa bağlıdır. “Təhsil əsri” elan edilən XXI əsrdə yüksək intellektə malik insan kapitalının formalaşması və güclü iqtisadiyyatın qurulmasında onun rolu heç vaxt indiki qədər aktual olmamışdır.

Prezident İlham Əliyev bununla bağlı deyir: “Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik” (20, 800 s.).

Ulu öndər Heydər Əliyevin təhsil siyasətini uğurla həyata keçirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının diqqət və qayğısı sayəsində hazırda təhsil sistemində əsaslı islahatlar həyata keçirilir, müxtəlif problemlər üzrə 16 Dövlət Proqramı yerinə yetirilir. Bunlardan “Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin Avropa ali təhsil məkanına integrasiyası”, “2009-2013-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramı”, “Təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması Proqramı (2008-2012-ci illər), “Elmin inkişafı üzrə Milli strategiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı Dövlət Proqramı (2009-2015-ci illər)” xüsusi yer tutur. Təhsil sisteminin bütün sahələrində vəziyyətin təhlili, mühüm amillərin nəzərə alınması qloballaşma proseslərinin intensivləşdiyi şəraitdə Azərbaycanın ali təhsil sisteminin modernləşdirilməsinə əsas oldu (20).

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev demişdir: “Qloballaşma təbii prosesdir və yəqin ki, bu proses müəyyən düzəlişlərlə davam edəcəkdir. Xüsusilə belə olan halda milli dəyərlərə önəm vermək, gənc nəsli milli dəyərlər əsasında tərbiyə etmək xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Mən çox şadam ki, Azərbaycanda milli ənənələr güclənir, möhkəmlənir və bu prosesləri daha da sürətləndirmək üçün kompleks tədbirlər görülməlidir. Əlbəttə, təhsil bu işlərdə ən prioritet məsələdir” (20).

Son illərdə Azərbaycan Respublikasında aparılan sosial siyasət bir daha bunu təsdiq edir ki, yaxın zamanlarda müəllimlərimizin sosial vəziyyəti digər qabaqcıl ölkələrdəki həmkarların durumu bərabərləşəcəkdir. Ölkəmizin dinamik inkişaf edən iqtisadi potensialı bunu həyata keçirməyə real zəmin yaradır. Son illərdə hökumətimiz tərəfindən pedaqoji işçilərin əmək haqqlarının sistemli və mütəmadi şəkildə artırılması dediklərimizi təsdiq edir.

Ali təhsilin modernləşdirilməsinin əsas məqsədi ölkənin ali təhsilinin Avropa təhsil məkanına integrasiyası, onun məzmununu Boloniya prosesinin prinsiplərinə uyğun qurulması, cəlbədiçiliyinin və rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi, ölkə iqtisadiyyatının inkişaf tələblərinə uyğun ali təhsilli kadrlara yaranan tələbatın ödənilməsi, habelə informasiya cəmiyyətinin və müasir biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın tələblərinə uyğun olaraq kadr potensialının yaradılması, əhalinin müasir tələblərə cavab verən ali təhsil almaq imkanlarının təmin edilməsi üçün iqtisadi və sosial baxımdan səmərəli ali təhsil sisteminin formalaşdırılmasıdır.

Müasir təhsilin modernləşdirilməsi vacibdir. Biz bunu gündəlik işimizdə görürük və hiss edirik. Amma nə qədər ki, cəmiyyətdə hər şeyin “maddi dəyərləndirilməsi” sindromu mövcuddur, şagirdlərin şüurunda dönüş yaratmaq çətin olacaqdır.

Modernləşdirmənin üç əsas məhfum üzərində aparıldığını qeyd edək: Cəmiyyət, ictimai şüur və iqtisadiyyat. Əgər bu sahələrdə modernləşmə baş verməzsə, onda bütün aparılan işlər hədəf zəhmətdən savayı bir şey deyildir. Sevindirici haldır ki, hökumət və cəmiyyət belə dəyişikliklərin lazım olmasını anlayır və bunun üçün çalışır. Lakin orta təhsili modernləşdirməmiş ali təhsildə aparılan islahatlar varislik, ardıcılıq baxımından fayda verməz.

Bəzi fundamental problemlərə nəzər salaq:

• İnformasiyanın əsas etibarilə müəllimin monoloqu şəklində çatdırılması üsulu köhnəlmişdir;

• sinif-dərs sistemi dinamik inkişafda olan dünyanın tələblərinə cavab vermir;

• şagirdlərin məktəbdə təhsil almaq motivasiyası, müəllimlərin isə öz işinə marağı¹ kütləvi şəkildə itib gedir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Bakı, 1996.
2. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanunu, Bakı, 1992.
3. N.Kazımov, Ə.Həşimov “Pedaqogika”, “Maarif” Bakı, 1996.
4. Z.Qaralov, Azərbaycanca təhsil islahatının əsasları, “Azərbayc. müəllimi”, 25-29 fevral, 2001.
5. Ə. Həşimov “Azərbaycan xalq pedaqogikası” Bakı, 1993.
6. N. Kazımov “Məktəb Pedaqogikası”, Bakı, “Çaşoğlu”, 2002.
7. N.Kazımov “Mərhələli tərbiyə nəzəriyyəsi”, Bakı,
8. L.Qasıмова, R. Mahmudova, “Pedaqogika” “Çaşoğlu”, Bakı, 2012.
9. N.Xəlilov, K.Hacıyeva, S.Hacıyeva, “Azərbaycan ailə etikası”, Gəncə, 2001.

УКРЕПЛЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА АЗЕРБАЙДЖАНА ОДИН ИЗ ВАЖНЫХ УСЛОВИЙ УЛУЧШЕНИЯ БЛАГОПРИЯТНОЙ ЖИЗНИ НАРОДА

***Доцент Бабаева Нубубет Исах кызы, Алиева Афак Искандер
Резюме***

Укрепление потенциала Азербайджана один из важных условий улучшения благоприятной жизни народа. Умение приспосабливаться к международной конкуренции в то время как современные страны взяли путь к общей глобализации, удачное и постоянное желание развиваться нашей республики имеет очень важное значение. Как правильно выразился наш победоносный президент Ильхам Алиев по этому поводу: Мы свои материальные ценности, экономический потенциал должны превратить в человеческий капитал во имя нашего народа.

STRENGTHEN POTENTIAL OF AZERBAIJAN IS THE IMPORTANT CONDITIONS FOR IMPROVEMENT STANDART OF LIVING POPULATION

***Docent Babayeva Nububet Isakh, Aliyeva Afak Iskander
Summary***

Strengthen potensial of Azerbaijan is the important conditions for improvement standart of living population. The ability of adaptation to international concuration, during as modern countries take way to common globalition, succesfull and constantly desire improvement our republic. Our victorius president Ilham Aliev said: “We must our improvement and our financial values convert to human capital for our nation.”

***Rəyçi:p.ü.f.d.KazımovaGünay
Daxil olma tarixi 15 mart 2023-cü il***